

І. Франко

Добрий  
заробок



І. ФРАНКО

ДОБРИЙ ЗАРОБОК

Ціна 2' коп.

РДІНСЬКИЙ ДОБІТНИК —

## ДОБРИЙ ЗАРОБОК

Я чоловік бідний. Грунту нема й крихітки, всього-на-всього одна хатина, та й то стара. А тут жінка, діточок двоє, якби здорові; треба чимось жити, треба якось на світі держатися. Два хлопчики в мене—один чотирнадцяти, а другий дванадцяти літ—пастушать у добрих людей, та й за те мають їжу й одягу яку таку. А жінка пряде, також дещо заробить. Ну, а в мене, старого, який заробок? От піду десь-колись до близького зрубу, наріжу березини та пипнаю мітовки<sup>1</sup> через тиждень, а в понеділок беремо з жінкою по звязкові на плечі, та й на торг до Дрогобича. Невеликий

<sup>1</sup> Мітовка—мітла

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА  
АН УРСР



I  
A-559

це з того й заробок, по три, чотири крейцарі за метлу, а панові заплати за пруття, ну, то мало що й лишиться. Але що діяти, треба заробляти.

Та й що за життя наше! Бульба<sup>1</sup> та борщ, часом деякі крупи, та й хлібець, який лучиться<sup>2</sup>: житній, то житній, а ячмінний або вівсяний, то й за це богу дякувати. Ще як літо, то півбіди біда. Чоловік дещо заробить у багатшого: тут роїв у пасіці припильнуєш, там у саду ночуєш, коло сіна та снопів поробиш, а ні, то з саком підеш у потік, рибу деяку спіймаєш або досвіта губ деяких із ліса наднесеш,—ну, а в зимі всього того не стає. Що від людей за роботу дістанемо, тим і заносимося<sup>3</sup>, а не раз то й голодом дебеліємо<sup>4</sup>. От як то бідні халупники<sup>5</sup>.

Ну, видите, а ще знайшовся добрий

<sup>1</sup> Бульба—картопля

<sup>2</sup> Лучиться—трапиться.

<sup>3</sup> Заноситися—животіти

<sup>4</sup> Дебеліти—товстіти, пухнути.

<sup>5</sup> Халупник—незаможний.

чоловік, що позавидів і нашим достаткам! Дістоді-то<sup>1</sup>: забагато, діду, в тебе добра, розтовстієш занадто, розгуляєшся! Так от тобі на! Та й всипав такого, що, господи, твоя воля!

Слухайте, як то було.

Іду я собі раз містом, мітли звязані до купи несучу на дрючку на плечах, іду та й роззираюся довкола, чи не киває хто на мене, або чи не кличе де єврейка. „Чоловіче, чоловіче, а по чому мітли?“

А тут народу довкола, звичайно, торгова днина. Зиркаю я довкола, виджу, іде позад мене якийсь панок, горбатий, головатий, як сова, а очі в нього сірі та недобрі, як у жаби. Іде та все на мене поглипує<sup>2</sup>. Я став, гадаю, може, чого хоче, а він нічого, став і собі та й дивиться в другий бік, ніби-то йому про мене й зовсім байдуже. Іду я далі, він знов за мною. Мені якось

---

<sup>1</sup> Дістоді-то—не мов-би то.

<sup>2</sup> Поглипати—позирати.

зробилося недобре.—Пек тобі, бідо!—гадаю собі,—що це таке?—Аж тут єврейка збоку кричить:

— Чоловіче, чоловіче, по чому мітли?

— По п'ять—кажу.

— Ну, як по п'ять? Нате вам три.

— Давай чотири!

— Ні, три.

— Ні, чотири.

Сторгували ми за півчверта крейцара. Я свою в'язанку з плечей, розв'язую собі спокійно, даю єврейці мітлу,—аж тут і горбатий панок за мною.

— По чому мітовки продаєте?—питає мене.

— По п'ять крейцарів, паночку,—кажу.—Купіть, мітли добрі.

Він узяв одну, потребував<sup>1</sup>...

— Так, так,—каже,—нема, що й казати, добрі. А ви відки?

— З Манастирця.

— Так, так, з Манастирця. А ви часто мітовки продаєте?

---

<sup>1</sup> Потрібувати—попробувати.

— Ні, не часто. От так раз на тиждень, у понеділок.

— Ага, ага, що-понеділка! А багато так в один понеділок продасте?

— А, як трапиться, паночку, часом я й жінка попродамо всі, що винесемо, а часом і не попродамо.

— Гм, то ви й з жінкою! Обое, значить, по отакому звязкові виносите?

— Та так, прошу пана. Часом по такому, часом і по більшому.

— Ага, ага! А багато так за тиждень мітовок можете зробити?

— Та то, прошу пана, як до потреби. Літом продається їх менше, то менше й роблю. А в-осени та в-зимі то більше того товару йде.

— Так, так, розуміється! Бо то, видите, я ліверант<sup>1</sup> до цісарських магазинів, то мені би треба таких мітовок багато, так зо сто. Могли би ви на другий тиждень зробити мені сто мітел?

Я поміркував трохи та й кажу:

---

<sup>1</sup> Ліверант—доставник.

— Чому ні, зроблю. А де пану донести?

— От тут,—каже пан, та й показав на один дім.—Але, пам'ятайте, принесіть. Я вам зараз і заплачу. А по чому, кажете, одна?

— Та вже, як пан стільки беруть на гурт, то я спущу танше<sup>1</sup>, по чотири.

— Ні, ні, ні, не треба, не спускайте! Я заплачу й по п'ять!

— Бог най панові дасть здоров'ячко!

— Ну, ну, бувайте здорові! А пам'ятайте, віднині за тиждень приходіть!

Та й з тим словом панок поштикульгав собі кудись, а я лишився.—От то,—гадаю собі,—якийсь лепський пан, навіть не каже спускати з ціни, а на таку суму міглів замовляє! Таже то ціла п'ятка<sup>2</sup> буде! А я вже й зачав був зле помишління на нього мати, як він отак за мною стежкував. Ну, дай йому, господи, вік довгий! Прецінь, хоть раз мені добрий заробок трапився!

<sup>1</sup> Тачше—дешевше.

<sup>2</sup> П'ятка—п'ять карбованців.

Швидко я кинувся за своєю старою.

Попродали ми свій товар чи й не по-  
продали, купили соли, сірників, чого  
там іще нам було треба, та й додому.  
Кажу я старій, що от так і так—заро-  
бок добрий лучився, буде за що й по-  
даток заплатити, ще й для неї на зиму  
підшиття<sup>1</sup> буде. Вона и собі ж зраділа.

— Треба буде,—каже,—взятися обом,  
а то ти сам за тиждень не зробиш усеї  
роботи. То я вже своє все відложу!

Добре. Отак, гуторячи, поспішали ми  
трохи що не підбігцем додому, щоб,  
бачите, часу не тратити.

Зараз того ж дня прихопилися обое-  
як до гарячого борщу. Пруття наноси-  
ли цілу стирту,—фабрика в хаті! Я гил-  
ля обламую, вона листя обчімхує, аж  
їй шкіра з долонів позлазила, а я від-  
так грубші кінці ножиком чéхолю, скла-  
даю, в'яжу, держакі стружу—кипить  
робота. Прийшлося до неділі, ціла сот-  
ня мітел готова і в звязки по п'ять-

---

<sup>1</sup> Підшиття—пришви.

двадцять пов'язана. Так уже й приладжено, що кожне з нас бере по два такі звязки на перебаса: через плече ужовка, один звязок на груди, а другий на плечі звисає. В понеділок беремо ми добрі дрючки в руки, звязки на себе—чеши до міста! Спека така, що крий мати божа! З нас цюрком<sup>1</sup> потиллються, в горлі пересохло, ну, але що робити! Коли заробок, то заробок.

Приходимо до міста, всі купці на нас очі повивалювали. Що то не бачили ще, щоб хто коли такі великі звязки ніс.

— Слухайте, чоловіче,—посмішковуються з нас,—а ви де коні продали, що самі фіру пруття двигаете?

— Чоловіче, чоловіче,—кричать другі,—а в кого то ви березовий лісок купили? Чи ви на продаж лісок березини з бабою до міста принесли? Що хочете за лісок березини?

А ми нічого. Ледве дихаємо, а йдемо, аж очі з голови лізуть. Дав бог, якось

---

<sup>1</sup> Цюрком—дзюрком, струмком.

ми долізли аж до того дому, де пан ка-  
зав чекати. Прийшли перед ганок та й  
телевх оберемками на землю, а самі,  
мов неживі, попадали на ті оберемки  
та й відсапуємо так, що аж язики пови-  
вішували. Нема, нема, аж тут вікно  
скрип, наш панище визирає.

— Ага,— каже,— то ви чловечку<sup>1</sup>?

— Так, прошу пана, то я з мітлами.

— Добре, добре, я зараз до вас вийду.

Запер вікно. Ми чекаємо. По добрій  
хвилі вийшов.

— Ну, що ж ви принесли мітовки?

— Так, прошу пана, сто, як пан ка-  
зали.

— Ага, ага, то добре. Але знаєте, що  
я їх тепер не потрібую, візьміть собі,  
най у вас іще будуть до якогось часу,  
або й можете їх попродаати... А мені,  
як буде треба, то я вам перекажу. А  
тепер нате вам отцей квиток, покажете  
війтові, то він уже вам скаже, що ма-  
єте робити.

---

<sup>1</sup> Чловечку—з польського, чоловіче.

— Ба, а то як,—кажу я.—То пан за-  
мовили, а тепер не беруть?

— Ні, не беру,—каже він лагіднень-  
ко,—бо мені тепер не треба. Але ви не  
бійтеся, я вас не забуду. Ось вам той  
квиток, нате!

— Нащо мені вашого квитка? Що я з  
ним ізроблю?

— Візьміть, візьміть,—каже він.—А  
втім, як не схочете, то як хочете. А  
тепер ідіть собі з богом.

Я вже, правду кажучи, хотів поста-  
витися до нього з язиком, але він обер-  
нувся та й шусть назад до хати. Ми  
зісталися мов водою зіллягі. А далі,  
що діяти, забрали мітли та й пішли на  
торг, щоб хоть що-то розпродати.

Аж ось так десь за тиждень кличе  
мене війт.—Що за біда?—гадаю собі.  
Приходжу, а війт сміється та й каже:

— Ну, діду Паньку (мене всі звуть  
дідом, хоть я не такий то ще й старий),  
маеш благовісника.

— Якого благовісника?—кажу та й ди-  
вуюся.

— А от якого, ади!—та й виняв папір, той самий, що мені той пан оногди<sup>1</sup> давав, розвернув його та й став читати щось таке, що я ані капиночки не зрозумів, крім свого власного імени.

— Ба, та що тут таке сказано?—питаю.

— Сказано, діду, що ти великий багач, по сто мітлів що-тижня продаєш, гроші лопатою загібаєш, та й велено поставити тобі оцю п'явку.

— Яку п'явку?—питаю я, вухам своїм не вірячи.

— Аркушок, небоже.

— Аркушок? Ба, та який аркушок? Для кого?

— Ей, діду! Не чинися глухим, коли тобі не позаступало! Аджеж не для мене, а для тебе! Маєш платити попри<sup>2</sup> домовий ще й заробкового податку п'ятнадцять ринських річно.

— П'ятнадцять ринських річно? Господи! Ба, та за що?

---

<sup>1</sup> Оногди—допіру; нещодавно.

<sup>2</sup> Попри—разом.

— За мітли! Чуеш, що пан комісар податковий подав тебе на аркушок і каже, що ти по сто мітлів на тиждень продаєш.

Я став, як той, кажуть, святий Семен Стовпник, що п'ятдесят літ на однім місці стовпом стояв. Так, як би я чеме-риці наївся.

— Пане вуйко,—кажу згодом,—я не буду платити.

— Мусиш!

— Ні, таки не буду. Що мені зроби-ти? Що голий за пазуху сховає? Адже, знаєте, що на мітлах я й у ці-лім році ледве п'ятнадцять ринських зароблю.

— Що я маю знати? Пан комісар мусить ліпше це знати!—каже війт.—Моя річ стягнути податок, а не хочеш дати, то я здекутника<sup>1</sup> вишлю.

— Овва! Шліть хоть зараз! У мене здекутник здохне, доки що знайде.

— Ну, то продамо хату й грядки, а

---

<sup>1</sup> Здекутник, ексекутник—той, що збирає податки.

вас на чотири вітри. Цісарське не сміє пропасти!

Я зойкнув, мов підрізаний.

— А видиш,—каже війт.—Ну що, будеш платити?

— Буду,—кажу, а сам собі своє гадаю.

Минули три роки. Я не платив ані крейцара. Як приходила здекуція, то ми з бабою ховалися в лози, мов від татар, а хату замикали. То ті здекутники прийдуть, покалатають, поклинуть та й потечуться далі. Два рази хотіли добуватися силоміць до хати, та обидва рази добрі люди відпросили, але на четвертий рік урвалося. Ні просьби, ні плачі не помогли. Рештанції<sup>1</sup> на мені назбиралося щось на шістдесят ринських. Наказали з міста зараз ізложити гроші, а як ні, то хату пустити на ліцитацію. Я вже й не тікав нікуди, виджу, що нічого це не допоможе. Ну, та й що? Назначили ліцитацію, отаксували все мо

---

<sup>1</sup> Рештанція—старий податок і кара на нього.

добро на круглих шістдесят ринських. Приходить той день, тарабанять, кличуть купців... „Хто дає венци?“—еге, коли бо ніхто й стільки не дає. Десять... дванадцять... ледве на п'ятнадцять ринських витягли, та й за те й продали. А я в сміх та й кажу до вйта:

— А видите, таки я вас іздурих! Хіба я вам не казав, що голого не обідреш?

— Нехай тебе, діду, мара бере, на який ти спосіб узявся!

Нашу хату закупив Йойна на хлів для телят, а ми з бабою, як видите, пішли в комірство<sup>1</sup>. Знов по-старому живемо. Вона пряде, хлопці людську худобу пасуть, а я мітли роблю. Та й якомсь своїм світом торочимо, хоч і без аркушка.

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА

АН УРСР

31-876

<sup>1</sup> Комірство, комірне—жити в чужій хаті.

Друкарня „Український Робітник“

Зам. № 5333. Укрголовліт № 548. Тираж 15180.



31.876

ф  $\frac{I}{Д-559}$



---

Центр. склеп вид-ва—Харків, Палац П.



31.876

∞  $\frac{I}{4-559}$

Л. Франко

Добрий  
заробок